

Maantiede on Venäjän politiikan lähtökohta

Euroopan unionin ja Venäjän suhteet ovat jäiset. Viimeisenä syynä pidetään oppositioaktiivi Aleksei Navalnyin vangitsemista hänen tervehtyttyään myrkytysyrityksestä.

Negatiivinen kierre vauhdittui EU:n ja Venäjän suhteissa Itä-Ukrainan miehityksen ja Krimin valtaamisen seurauksena vuonna 2014. EU ja Yhdysvallat asettivat talouspakotteita Venäjää kohtaan. Heijastusvaikutukset ovat olleet moninaiset. Suuria energia- ja logistiikkahankkeita kehitys ei ole kokonaan estänyt.

Tilanteen juuret ovat vähintään Neuvostoliiton hajoamisessa ja sen jälkeisen prosessin väärinymmärtämisessä. Aiemmin Neuvostoliittoon tai Venäjään kuuluneet itsenäistyneet maat ovat monessa mielessä toiminnallinen osa Venäjää.

Suomea, Baltian maita, Valko-Venäjää ja Ukrainaa voisi verrata talollisten tontteihin. Tonteilla on tyypillisesti tiettyjä rasiitteja, kuten naapurin kulkuyhteyksiä varsinkin jonkin aikaa tonttien lohko-

misen jälkeen. Jos naapureilla on hyvät suhteet ja rasiitteista saa käyvän korvauksen, sitä halutaan jopa ylläpitää.

Suomen ja sen satamien kautta viedään tavaroita Venäjälle ja logistiikan hoitaminen toimii aluekehityksen moottorina. Itä-Suomen tavaraliikenne vastaavasti käyttää Venäjän puolen Saimaan kanavaa hyväkseen.

Baltian ja Ukrainan kautta on rakentunut tärkeä öljy- ja kaasuputkisto, Venäjän tärkeimmälle vientiartikkelille energialle, läntiseen Eurooppaan. Näihin liittyvien poliittisten riskien vuoksi Venäjä pyrkii keskittämään energiakuljetukset omiin satamiin ja reitteihin, joita se voi itse kontrolloida.

Nordstream kaasuputken rakentaminen ja Itämeren kasvava öljyliikenne Koiviston saarelta ovat esimerkkejä. Vientiväyliin liittyy turvallisuuspoliittisia intressejä, kuljetukset halutaan turvata.

Venäjä on pinta-alaltaan maailman suurin valtio ja sen

Euroopan puoleinen osa on Euroopan suurin valtiollinen alue. Sillä on suuret luonnonvarat. Venäjällä on suurimmat konventionaaliset kaasureservit, vaikka Yhdysvallat menikin liuskekaasutuotantonsa vuoksi tuotantomäärissä sen ohi reilut kymmenen vuotta sitten.

Venäjän Euroopan puolella asuva väestö on Euroopan suurin. Venäjälle EU on ylivoimaisen tärkeä markkina-alue, koska Aasian markkinoille on pitkä matka sen keskeisimmiltä energiatuotantoalueilta ja väestökeskittymistä.

Kaasun suhteellinen ja absoluuttinen tuotantomäärä maailmassa kasvaa lähivuosikymmeninä, vaikka pyritään fossiilittomaan maailmaan. Kaasu korvaa hiiltä, ja sillä on siten ilmastoa puhdistava vaikutus.

Mannermaisena valtiona

Venäjällä on vähän mahdollisuuksia energian ulkomaankaupan reittien valinnassa, joita se voisi itse hallita. Käytännössä Mustanmeren

Venäjälle EU on ylivoimaisen tärkeä markkina-alue.

suunta, Itämeren suunta ja Murmansk-Jäämeren suunta ovat sen vaihtoehdot resursseiltaan ja väestöltään tärkeän Euroopan puolella.

Keskeinen syy suhteiden jäähtymiseen Venäjän sekä EU:n ja muun läntisen maailman välillä on Ukrainan EU:n kanssa allekirjoittama assosiaatiosopimus vuonna 2014. Ukraina ei kuullut tässä yhteydessä naapuritontin talollista, Venäjää, jolla kuitenkin oli mainittuja kaasunkuljetusyhteyksiä Ukrainan alueella.

Ukrainalla oli muitakin tonttirasitteita, kuten Venäjän sotakompleksin teollisuutta, sotilastukikohta Krimillä Mustanmeren ja Ukrainan kautta tapahtuvien kuljetustensa turvaksi. EU teki virheen jättämällä huomiotta sopimuksessa Venäjän elintärkeät intressit.

Yhdysvaltojen uuden presidentin johdolla Nato-kumppaneita, kuten Norjaa vahvistetaan tuomalla Trondheimin alueelle siellä ennen näkemättömiä Yhdysvaltojen B-1-pommikoneita. Jos Euroopan unioni ja sen jäsenmaat eivät myönnä erhettään, pahimmillaan jännityksen jatkuva kiristymisen johtaa sotilaalliseen konfliktiin.

Maailmassa on menossa strategisen irtautumisen aikakausi, jolla tutkijat tarkoittavat Yhdysvaltojen ja Kiinan suhteiden ja intressien erkaantuvaa kehitystä. Kiina on voimistumassa oman suunnitelmansa mukaan maailman voimakkaimmaksi vuoteen 2049 mennessä. Yhdysvallat tarvitsee liittolaisia Kiinan hegemonian haastamiseen.

Olisi luontevaa, että se hakisi yhteistyön rintamaa Euroopasta Venäjä mukaan lukien.

Euroopan unionille konfliktien välttämiseksi ja talouden turvaamiseksi olisi perusteltua hakea Venäjän kanssa Euroopan

hiili- ja teräsyhteisön tapaista asetelmaa sovitettuna EU:n ja Venäjän yhteistyöhön. Muuten EU:sta tulee väliinputoaja Yhdysvaltojen, Venäjän ja Kiinan välisten suhteiden kehityksessä.

Osana ratkaisua on Venäjän intressien tunnustaminen muun muassa logistiikassa Ukrainassa ja Minskin rauhansuunnitelman aito edistäminen. Venäjän läheiset naapurivaltiot, Suomi mukaan lukien, ovat historiallisesti keskusjohtoisia ja alueiden autonomia on kehittymätöntä.

Venäjän rauhansuunnitelmassa esittämää autonomiaa Itä-Ukrainaan olisi aika edistää tosissaan EU:n tuella.

Yrjö Myllylä
YTT

Murmanskin ja Luoteis-Venäjän alueen tulevaisuudesta väitellyt yhteiskuntamaantieteilijä ja tulevaisuuskientutkija